

Hız. Üstad, Kur'an'ın nazmındaki cezalete misal olarak İhlas Sûresini veriyor; izah eder misiniz?

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ
اللَّهُ الصَّمَدُ
لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ
وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ

"De ki: O Allah'tır. Ehad'dir. Allah, Samed'dir. Ondan bir şey tevellüd etmemiştir. O, bir asıldan doğmamıştır. Ona denk hiçbir şey yoktur."

İhlâs, yapılan işin sırf Allah için yapılmasını ifade eder. İhlâs Sûresine bu ismin verilmesi, bu kısa sûrede sadece Allah'tan bahsedilmesindedir.

Sonraki cümlelerin daha iyi anlaşılması için, meali kısaca açıklamakta yarar görmekteyiz. Şöyle ki:

Allah Ehaddir. *Allah'ın Ehad olması*, O'nun bir olmasıdır. *Ehad*, hiçbir şekilde iki olması veya ikinci birinin bulunması ihtimali olmayan gerçek biri, hep bir ve daima bir olanı ifade eder. O, ezelde ve ebedde hep birdir. Beraberinde bir başkası yoktur, tektir.[1]

Allah, Sameddir. *Allah'ın Samed olması*, "her şeyin O'na muhtaç olması, O'nun ise hiçbir şeye muhtaç olmamasını" ifade eder. Allah'tan başka her varlık, hem vücuda gelmesinde, hem de vücudunuzun devamında Allah'a muhtaçtır.

"Ondan bir şey tevellüt etmemesi," şirkin pek çok nev'ini iptal eder. Şöyle ki:

Allah her şeyin yaratıcısıdır. Eşya ile onun münasebeti, Halık- mahlûk münasebetidir. Her şey O'ndandır, yani O'nun yaratmasıyla. "Ol" emriyle dilediğini dilediği şekilde yaratır. Temsilde hata olmasın, bu münasebeti ressam-resim münasebeti misaliyle bir derece fehme yaklaştırabiliriz. Resim, ressamın maharetiyle vücuda gelir, ama ressamdan bir cüz', bir parça değildir. Öyle de, âlem ve âlemdeki her şey Allah'ın yaratmasıyla yokluktan varlığa çıkmış, vücut bulmuştur. Dolayısıyla, bazı filozofların "*sudûr nazariyesi*" ile âlemi izaha çalışmaları, Hıristiyanların -hâşâ- Allahı baba, Hz İsa'yı O'nun oğlu tarzında görmeleri, bazı müşriklerin melekleri -hâşâ- Allah'ın kızları olarak telakki etmeleri, Yunan mitolojisinde Zeus'u bir "baba tanrı" olarak görüp ona eş ve evlatlar nisbet etmeleri... gibi durumlar şirkin birer çeşididir. Yüce Allah, böyle olmaktan son derece âli ve münezzehtir.

"O, bir asıldan doğmamıştır." Yani, vacibu'l- vücuttur, ezeli ve ebedidir. Bizatihi kaim

ve daimdir. Varlığı kendindedir. Sonradan olan, bir maddeden tevellüd eden, bir fasıldan munfasıl olan Allah olamaz. Mesela Hz İsa, bir anneden dünyaya gelmiştir. Bu durumda Hz. Meryem asıl, o ise annesine tâbi bir fer' (dal) durumundadır. Vücudu başkasından olanın, âleme yaratıcı olması kabul edilemez.

"O'na denk bir şey yoktur." Çünkü masiva, (ondan gayri her şey) mahlûktur. Yaratılmış olan, yaratılana elbette denk olamaz.

Bu sûrede altı cümle vardır. Bunların üçü müsbettir, yani Allah'ta var olan vasıfları ifade eder. Üçü de menfidir, yani Allah'a nisbet edilmesi caiz olmayan şeyleri nefyeder. Şöyle ki:

1. De ki: O Allah'tır.
2. Ehad'dir.
3. Allah, Samed'dir.
4. Ondan bir şey tevellüd etmemiştir.
5. O, bir asıldan doğmamıştır.
6. Ona denk hiçbir şey yoktur.

Sûredeki her bir cümle, geriye kalan beş cümleyle sıkı sıkıya bağlı olduğundan, onlara hem delil hem de netice olur.

Mesela *"O Allah'tır"* cümlesine bakalım. *"Niçin Allah'tır?"* سوالinin cevabı, diğer cümlelerde verilmiştir:

- Çünkü Ehad'dir.
- Çünkü Samed'dir.
- Çünkü O'ndan bir şey tevellüd etmemiştir.
- Çünkü O, bir asıldan doğmamıştır.
- Çünkü O'na denk hiçbir şey yoktur.

Görüldüğü üzere, diğer beş cümle, *"O, Allah'tır"* cümlesindeki hükme birer delil olmuştur.

Sondan aldığımızda ise şöyle olur:

"O'na denk hiçbir şey yoktur."

-
- Çünkü Allah'tır
 - Çünkü Ehad'dir.
 - Çünkü Samed'dir.
 - Çünkü O'ndan bir şey tevellüd etmemiştir.
 - Çünkü O, bir asıldan doğmamıştır.

Şimdi "*Allah Sameddir*" hükmüne bakalım:

- Çünkü Allah'tır.
- Çünkü Ehad'dir.
- Çünkü O'ndan bir şey tevellüt etmemiştir.
- Çünkü O, bir asıldan doğmamıştır.
- Çünkü O'na denk hiçbir şey yoktur.

Üstteki üç misal, delil olma yönünde idi. Netice olma yönünde ise, şöyledir:

O Allah'tır.

- Allah olduğuna göre O, Ehaddir.
- Allah olduğuna göre O, Sameddir.
- Öyleyse O'ndan bir şey tevellüd etmemiştir.
- Öyleyse O, bir asıldan doğmamıştır.
- Öyleyse O'na denk bir şey yoktur.

Yani Allah olmak, Ehad-Samed olmayı iktiza eder. Ehad-Samed olmayan Allah olamaz. Kendisinden bir şey tevellüd eden, bir asıldan doğan, dengi olan da Allah olamaz.

[1] Yazır, IX, 6277